

KULTÚRA
CULTURE

REGIÓN HORNÉ POVAŽIE

Horné Považie, región charakteristický nespočetnými možnosťami pre aktívne trávenie dovolenky, je čoraz vyhľadávanejším turistickým cieľom. Jeho neodmysliteľnou súčasťou je krásna príroda, ktorá si podmanila nejedného z návštevníkov. Okolité príroda, tradičný spôsob chovu zvierat a pestovanie plodín ponúka ideálne podmienky pre rozvoj agroturistiky. Horné Považie je východiskovým bodom viacerých turistických trás a cyklotrás. Na svoje si prídu nároční i menej nároční turisti, pretože sa tu nachádzajú trasy rôznej obtiažnosti. Okrem krásnej prírody je región bohatý aj na pamiatky a kultúrne podujatia, pripomínajúce zvyklostí a tradície. Rozmanitosťou podujatí patrí k jedným z najatraktívnejších regiónov Slovenska.

HORNÉ POVAŽIE REGION

Horné Považie, a region characterized by its countless possibilities for active spending of holidays, is becoming increasingly sought after tourist destination. Its beautiful nature that enchanted many visitors is its inseparable part. Surrounding nature, traditional way of breeding and crop production offer ideal conditions for development of agricultural tourism. Horné Považie is a starting point of many hiking and bike trails. It offers something for both - more demanding and less demanding tourists, because there are routes of varying difficulty. The region is except beautiful nature also rich in monuments and cultural events, reminding us of customs and traditions. Variety of events makes it one of the most attractive regions of Slovakia.

OBSAH / CONTENT

HRADY CASTLES	3
KAŠTIELE MANOR HOUSE	5
KOSTOLY CHURCHES	7
KAPLNKY CHAPELS	10
KALVÁRIE A ZVONICE CALVARY AND BELL TOWERS	12
MÚZEÁ A INÉ PAMIATKY MUSEUMS AND OTHER MONUMENTS	14

HRADY CASTLES

Považský hrad

Na pravom brehu Váhu, asi 3 kilometre severne od Považskej Bystrice, sa v nadmorskej výške 497 metrov na vápencovom brale týči Považský hrad, nazývaný tiež Bystrický hrad, či hrad Bystrica. Hrad bol postavený v 13. storočí po tatárskom vpáde do Uhorska a zastával funkciu kráľovského hradu. Pre jeho strategickú polohu bol súčasťou pevnostného systému stredného Považia. Začiatkom 14. storočia sa hradu zmocnil Matúš Čák Trenčiansky, za ktorého vlády, konkrétne v roku 1316, bola zaznamenaná aj prvá písomná zmienka o hrade. Spomedzi ďalších majiteľov sa najvýraznejšie zapísali do dejín hradu lúpežní rytieri – bratia Rafael a Ján Podmanický, ktorí dosiahli vrchol moci v roku 1540, keď sa pod ich vedením stala nezávislá celá severná časť Trenčianskej stolice (obsadili hrady od Nového mesta cez Košec, Lednicu, Hričov až po Budatín). Od druhej polovice 16. storočia hrad patril rodine Balašovcov, ktorí vykonali prestavbu a opravy, no nakoniec hrad opustili. Koniec slávy nastal v roku 1698, keď ho cisárske vojsko sčasti zbúrало a zapálilo z obavy pred osídlením povstalcami. Od roku 1714 hrad vlastnili Sapáριοvci, ktorí ho tiež nevyužívali, preto postupne chátral.

Mesto Považská Bystrica, súčasný vlastník hradu, sa v spolupráci s úradom vlády prostredníctvom grantov EHP a Nórska pustilo do obnovy jeho časti. Aktuálne sa realizuje sanácia skalného brala, archeologický prieskum, domurovanie zvyškov časti hradného paláca a tiež pribudnú bezpečnostné prvky a ďalšie zaujímavosti pre návštevníkov.

Považský castle

On the right shore of river Váh to the north from Považská Bystrica, approximately 497 metres above sea level, Považský castle, also called Bystrica castle or Bystrický castle, is placed on a limestone cliff. The castle was built in the 13th century after Tatar attack of Austria-Hungary and it functioned as a royal castle. Its strategic location made him a part of the fortification system of central Považie. Matúš Čák Trenčiansky seized this castle at the beginning of the 14th century. During his rule, specifically in 1316, the first written mention about the castle was recorded. Among other castle owners, robbery knights - Rafael a Ján Podmanický brothers represent a significant part of the castle history. These brothers have reached the pinnacle of power in 1540. Whole northern part of Trenčín office became independent under their rule (they occupied castles from Nové Mesto through Košeca, Lednica, Hričov to Budatín). From the second half of the 16th century, the castle belonged to Balašov family, who carried out its reconstruction and rebuilding, but later they left the castle. The end of castle's glory came in 1698 when it was partially demolished by an imperial army and burned to prevent the castle's settlement by rebels. Sapári family owned the castle from 1714, but they were not using the castle as well, so it was gradually decaying.

Považská Bystrica city, the current owner of the castle, together with Government office used EEA and Norway Grants to start renovations of the castle parts. Currently they carry out the damp-proofing of rock cliff, archaeological research, walling of residues of castle palace and they will also add security features and other attractions for visitors.

Lednický hrad

Kráľovský hrad Lednica bol vybudovaný v druhej polovici 13. storočia na ochranu severozápadnej hranice Uhorska. V rokoch 1259 - 1269 mal hrad v držbe istý Marek, župan z Lednice, a začiatkom 14. storočia sa rovnako ako Považského hradu aj tohto zmocnil Matúš Čák Trenčiansky, no po roku 1321 sa opäť dostal do rúk panovníka. Na konci 14. storočia hrad vlastnila rodina Pakšiovcov. Na základe listiny z roku 1504 sa po bitke pri Moháči o hrad usilovali aj bratia Podmanickí, no hrad sa im podarilo obsadiť až po vojenskom útoku v roku 1533. V rukách bratov Podmanických zostal hrad až do Rafaelovej smrti. Keď v roku 1663 začali Turci plieniť Púchovskú dolinu, hradu ležiaceho bokom sa ani nedotkli. V 18. storočí začal hrad pomaly chátrať, pretože sa spolu s okolitými hradmi dostal do moci cisárskeho vojska, ktoré hrady veľmi neudržiavalo.

V roku 1962 začali na hrade rekonštrukčné práce. Práce však boli zrealizované nevhodnými materiálmi a postupmi, čím došlo k ďalším poškodeniam, ktoré boli završené pádom severného múru v roku 1999. Skutočný záujem o jeho záchranu sa prejavil až v roku 2006, bol vypracovaný návrh sanačných prác so zreteľom na odstránenie porúch statiky. V súčasnosti sa realizujú práce na obvodovom múre paláca, pivnici i streche.

Hrádok Žilín

V minulosti sa na vrchu Žilín nad obcou Papradno nachádzal hrádok, dnes po ňom zostali len tri rozpadnuté pásy kamenných valov, ktoré pôvodne strážili vchod do hrádku.

Lednický castle

Royal castle Lednica was built in the second half of the 13th century as a protection of north-western boarder of Austria-Hungary. From 1259 to 1269 the castle was owned by a Lednice district governor named Marek and at the beginning of the 14th century the castle was seized by Matúš Čák Trenčiansky as well as Považský castle but after 1321 it was one again owned by a monarch. The castle was owned by a Pakši family at the end of the 14th century. Based on documents from 1504, Podmanický brothers were trying hard to seize the castle after the Battle of Moháč but they managed to occupy the castle by a military attack in 1533. Podmanický brothers owned the castle until Rafael's death. When Turks started despoiling the Púchovská valley in 1663, they didn't damage the castle at all. The castle started gradually decaying in the 18th century because together with other surrounding castles it came under power of imperial army that didn't care much about the castle maintenance.

Reconstruction works of the castle began in 1962. These works were however carried out by an inappropriate material and procedures which caused another damage which was followed by the fall of the northern wall in 1999. Real interest in the castle rescue was demonstrated in 2006, when a draft of damp-proofing works was created with regard to the elimination of statics disorders. Currently, works on the perimeter wall of the palace, its cellar and its roof are carried out..

Žilín small castle

A small castle used to form a part of Žilín hill above Papradno village, but today there are only three ruined stripes of stone walls which originally served as a protection of the castle entrance.

KAŠTIELE MANOR HOUSE

Orlovský kaštieľ

Keď konečne utíchli zbrane v Uhorsku, šľachta stratila záujem o Považský hrad a snažila sa v jeho blízkosti budovať nové sídla, ktoré by vyhovovali jej rastúcim nárokom. Jedným z takýchto sídiel bol aj renesančný kaštieľ, ktorý dal na prelome 16. a 17. storočia postaviť Žigmund Balaša. Pôvodný kaštieľ mal uzavreté arkádové nádvorie, v ktorom boli vstavané drevené hospodárske budovy, nad hlavným vchodom bola vstavaná veža a súčasťou kaštieľa bol i rozľahlý park. Zmeny priniesol až rok 1733, kedy bol kaštieľ prestavaný a rozšírený v barokovom slohu a arkádový dvor bol doplnený ústrednou fontánou. Súčasťou interiéru je i Kaplnka sv. Jána Nepomuckého, ktorá je dodnes umiestnená v ľavom krídle, v zadnom krídle kaštieľa sa nachádzala dnes už prestavaná sala terrena. Na poschodí boli reprezentatívne a obytné miestnosti so supraportovými malbami, rastlinnou štukatúrou, pôvodnými dverami, ako aj neskorobarokovými krbmi a pecami. V kaplnke sa zachovali neskorobarokové časti vnútorného zariadenia. Dnes v priestoroch kaštieľa sídli štvorhviezdičkový hotel.

Burg

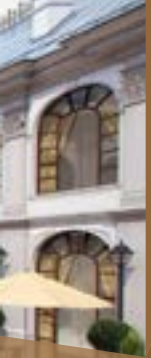
Kaštieľ ľudovo nazývaný Burg dal postaviť podľa mestskej kroniky v roku 1631 syn Žigmunda Balašu Šimon spolu s manželkou Magdalénou Gieczy. Postavený bol uprostred krásnej záhrady v renesančnom slohu ako poschodová štvorcová budova. Na priečelí boli dve kruhové nárožné veže a renesančné pravouhlé okná s kamennými šambránami a rímsami. Pôvod kaštieľa dokazujú presné dáta a staré latinské nápisy dobre viditeľné nad vchodom i vo vnútri kaštieľa. Na prízemí i poschodí prechádza veľká sieň s valenou klenbou, z nej sú renesančnými

Orlovský manor house

After weapons were silenced in Austria-Hungary, the nobility lost their interest in Považský castle and they made efforts to build new seats nearby the castle which would meet its growing demands. A renaissance manor house was one of these seats. The manor house was built at the turn of the 16th and 17th century by Žigmund Balaš. The original manor house had closed arcaded courtyard with built-in wooden farm buildings, a built-in tower was placed above the main entrance and a spacious park was also a part of the manor house. The year of 1733 is represented by many changes because the manor house was rebuilt and extended by a Baroque style and the arcaded courtyard was completed by a central fountain. St. Ján Nepomucký chapel forms a part of the manor house interior and the chapel is to this day located in the left wing, currently rebuilt sala terrena is located in the rear wing of the manor house. The floor included representative rooms and living rooms with supraport paintings, plant stucco, original doors, as well as late-Baroque fireplaces and furnaces. The chapel preserved some late-Baroque parts of interior furniture. A four-star hotel is nowadays located in the manor house premises.

Burg

The manor house, popularly known as Burg, was built according to a local chronicle in 1631 by a son of Žigmund Balaš – Šimon together with his wife Magdaléna Gieczy. It was built in the middle of a beautiful garden in the Renaissance style as storey square building. Two round corner towers and Renaissance rectangular windows with stone cornices were placed on the frontage. The origin of the manor house is proved by accurate data and by old Latin inscriptions which are clearly visible above the entrance and inside the manor house. Large hall with barrel vault passed the ground floor as well as the floor and other spaces are accessible

portálmi prístupné ďalšie priestory. V sieňach, ktoré slúžili na reprezentáciu, sa kedysi nachádzali maľby. Pred koncom 17. storočia bola na nádvorí kaštieľa postavená fara i škola. Neskôr v priebehu 18. storočia k nemu pristavili terasovité schodište do parku. Druhá svetová vojna zanechala na kaštieli značné škody, ktoré neskôr umocnila najmä adaptácia objektu na účely civilnej obrany. Súčasný súkromný vlastník sa snažil rekonštrukciou prinavrátiť kaštieli ušľachtilý vzhľad.

Mladší kaštieľ v Považskom Podhradí

Kaštieľ dal postaviť v rokoch 1770 – 1775 gróf Peter Sapári. Pôdorys rokokového štvorkrídlového kaštieľa má tvar nepravidelného písmena U. Jeho súčasťou bola aj kaplnka, park a hospodárske budovy, ktoré sú zachované dodnes. Na začiatku 20. storočia mal kaštieľ aj 18 obytných izieb. Po rode Sapáriovcov sa v kaštieli vystriedalo niekoľko vlastníkov, pričom v 20. storočí už bol väčšinou v rukách štátu alebo iných organizácií. Začiatkom 20. storočia v kaštieli bývali Popperovci, tí však v kaštieli bývalí iba cez leto, počas ich neprítomnosti sa o kaštieľ staral správca. V tomto období malo panstvo k dispozícii okrem množstva služobníkov aj šesť párov kočových koní a tri autá. V záhrade kaštieľa boli dva skleníky, v ktorých sa pestovali aj cudzokrajné rastliny a stromy. Interiér kaštieľa bol plný drahého nábytku, cenností a umeleckých predmetov, napr. krištáľových váz z Benátok, zrkadiel, lustrov a podobne. Tieto cennosti boli zničené alebo odcudzené pri plienení kaštieľa na konci prvej svetovej vojny, nasledujúci rok zničili vojaci aj samotný kaštieľ. Od roku 1927 bola správkyňou kaštieľa Hana Gregorová, manželka Jozefa Gregora Tajovského. Po druhej svetovej vojne bol v kaštieli okrem iného zriadený aj ústav na liečbu tuberkulózy. Mesto Považská Bystrica ako neskorší vlastník kaštieľ predalo v roku 1992 do súkromných rúk, v ktorých je dodnes.

through Renaissance portals. Halls which were used for presentations used to include paintings. At the end of the 17th century, the manor house courtyard included also parish office and school. Later in the 18th century, a terraced stairway was added to the park. World War II left the manor house considerably damaged, which was later amplified particularly by adaptation of the object for the purposes of civil defence. The current private owner tried to restore the manor house and bring back its noble appearance.

Younger manor house in Považské Podhradie

The manor house was built in 1770 – 1775 by an earl named Peter Sapári. The floor plan of Rococo four-wing manor house had a shape of an irregular letter U. It included a chapel, park and farm buildings that are preserved to this day. In the early 20th century, the manor house had also 18 living rooms. Several owners owned the manor house after Sapári dynasty, but in the 20th century it has been largely in the hands of the state or other organizations. In the early 20th century, Popper family inhabited the manor house, however, the family lived in the manor house only during summer months and during their absence the manor house was managed by an administrator. The nobility had in addition to a number of servants also six pairs of nomadic horses and three cars. The manor house garden included two greenhouses in which they used to grow exotic plants and trees. The interior of the manor house was full of expensive furniture, valuables, and art objects, for example - crystal vases of Venice, mirrors, chandeliers, and the like. These valuables were destroyed or stolen during the manor house pillaging by the end of World War I. The second year, soldiers destroyed also the manor house itself. Hana Gregorová, wife of Jozef Gregor Tajovský was an administrator of the manor house since 1927. After World War II, an Institute for the treatment of tuberculosis was established in the manor house among other things. Považská Bystrica city as a later owner of the manor house sold it in 1992 to a private owner who owns it to this day.

KOSTOLY CHURCHES

Kostol Návštevy Panny Márie

Najstaršie záznamy o pôvodnom gotickom kostole pochádzajú až zo 14. storočia, staršie písomné dokumenty sa nezachovali, pretože najstaršie cirkevné kroniky zhoreli pri požiari mesta. Počas 17. a 18. storočia prešiel kostol viacerými úpravami a opravami. Môžeme na ňom tak pozorovať aj prvky renesančného a barokového slohu. Kostol okrem bohoslužieb slúžil aj ako miesto posledného odpočinku – nachádzali sa tu krypty, z ktorých v troch boli pochovaní Balašovci, štvrtá patrila rodine Sapáriovcov a piata bola spoločná pre ostatných občanov. Najmohutnejší sarkofág sa zachoval v kryptách po Žigmundovi Balašovi a jeho manželke.

Z pôvodného jednolodového jedновеžového kostola (vtedy s dvoma bočnými kaplnkami) sa v súčasnosti zachovalo iba gotické presbytérium s interiérom, a tvorí jednu z dvoch bočných lodí. Najmohutnejšia prostredná loď a druhá bočná loď boli pristavané v roku 1941. V presbytériu nad oltárom môžeme vidieť monumentálnu fresku z rokov 1959 – 1960 stvárnenú Edmundom Massányim, ktorá znázorňuje výjav Navštívenia Panny Márie. V roku 1988 celú maľbu dokončil rodák Ján Rojko. Bočné lode zdobia tiež fresky s témou Poslednej večere, Umučenia Pána a Zmŕtvychvstania Ježiša Krista.

Kostol sv. Jána Nepomuckého

Klasicistická stavba z roku 1765 dominuje Hornej Marikovej – nachádza sa priamo uprostred obce, v miestnej časti Modlatín. Kostol prešiel po necelom storočí existencie úpravou a v rokoch 1925 – 1926

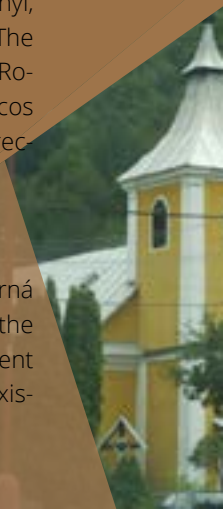
Visits Church of Our Lady

The oldest records about the original Gothic church come from the 14th century, older written documents were not preserved because the oldest church chronicles were burnt down during the city fire. The church underwent many changes and repairs during 17th and 18th century. We can observe elements of Renaissance and Baroque style. Besides serving masses, the church also serves as the final resting place – there are crypts, Baláš family were buried in three of them, the fourth one belonged to Sapári family and the fifth one was a mutual crypt for other inhabitants. The most massive sarcophagus was preserved in the crypts after Zigmund Balaš and his wife.

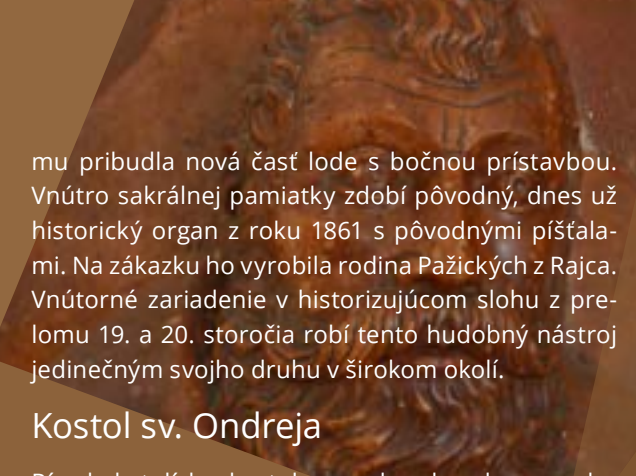
From the original single-nave single-tower church (back then with two side chapels), only Gothic presbytery with the interior was preserved and it forms one of the two side naves. The most massive central nave and the second side nave were added in 1941. The presbytery above altar lets us see the monumental fresco from 1959 – 1960 which was depicted by Edmund Massanyi, and it symbolizes the scene of Our Lady Visitation. The whole painting was completed by a native man Ján Rojko in 1988. Side naves are also decorated by frescos symbolizing Last Supper, the Passion, and Resurrection of the Lord Jesus Christ.

St. Ján Nepomucký church

Classicist building from 1765 dominates Horná Mariková village – it is located right in the middle of the village in a part called Modlatín. The church underwent a reconstruction after almost one century of its exis-

mu pribudla nová časť lode s bočnou prístavbou. Vnútro sakrálnej pamiatky zdobí pôvodný, dnes už historický organ z roku 1861 s pôvodnými píšťalami. Na zákazku ho vyrobila rodina Pažických z Rajca. Vnútorne zariadenie v historizujúcom slohu z prelomu 19. a 20. storočia robí tento hudobný nástroj jedinečným svojho druhu v širokom okolí.

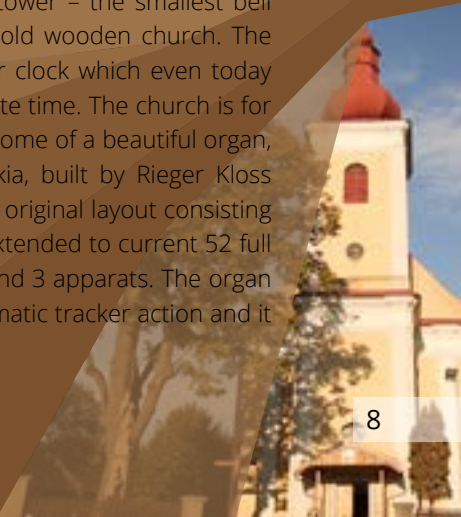
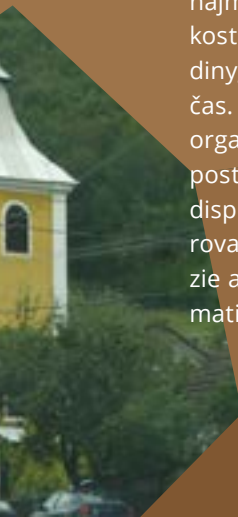
Kostol sv. Ondreja

Rímskokatolícky kostol v neskorobarokovom slohu je pýchou obce Papradno. Kostol bol postavený v roku 1792 za feudálneho panstva grófa M. Esterháziho. Je jednoloďový, zasvätený svätému apoštolovi Ondrejovi. Na hlavnom drevenom oltári je v strede socha patróna, svätého Ondreja s krížom a víťaznou palmou, po stranách sú sochy sv. Jozefa a sv. Františka z Assisi, navrchu soška Panny Márie s Ježiškom. Po pravej strane môžeme vidieť obnovený obraz sv. Ondreja zo starého kostolíka maľovaný na drevo. V presbytériu sa nachádza aj kamenná neskorobaroková krstiteľnica. Na starobylej kazateľnici je umiestnená drevená plastika sv. Ondreja zo starého dreveného kostolíka a socha sv. Vendelína. Súčasné maľby v interiéri kostola sú dielom akademického maliara Jozefa Škorváňka z roku 1928. Na veži je súbor šiestich tónovo zladených zvonov – najmenší zvon je z roku 1711 zo starého dreveného kostolíka. Na kostole sú umiestnené tiež vežové hodiny, ktoré aj v súčasnosti ukazujú i odbíjajú presný čas. Kostol sa už vyše pol storočia hrdí nádherným organom, jedným z najväčších na Slovensku, ktorý postavila firma Rieger Kloss z Krnova s pôvodnou dispozíciou 38 registrov. Neskôr ho postupne rozšírovali na dnešných 52 plných registrov plus 3 extenzie a 3 zariadenia. Organ je trojmanuálový, s pneumatickou traktúrou a má 5069 znejúcich píšťal.

tence and in 1925 – 1926 a new part of the nave with side extension was added to this church. The inside of the sacral monument is decorated with original, now historic organ from 1861 with its original pipes. It was a custom work of a Pažický family from Rajec. Interior furniture in the historicist style from the turn of the 19th and 20th century makes this musical instrument a unique piece of its kind in the whole neighbourhood.

St. Ondrej church

Roman-catholic church made in a late-Baroque style is a pride of Papradno village. The church was built in 1792 during a feudal rule of earl M. Esterházy. It is a one-nave church dedicated to apostle St. Ondrej. The main wooden altar includes a statue of patron St. Ondrej in its middle part with a cross and a winning palm tree, the sides include statues of St. Joseph and St. Francis of Assisi, the top includes a statue of Virgin Mary with baby Jesus. At the right side, we can see a renewed painting of St. Ondrej painted on the wood from the old church. The presbytery also includes a late-Baroque stone baptismal font. The ancient pulpit includes a wooden plastic of St. Ondrej from the old wooden church and a statue of St. Vendelín. Current paintings in the church interior represent the work of painter Jozef Škorváňka from 1928. A set of six tone-harmonized bells is placed in the tower – the smallest bell comes from 1711 from the old wooden church. The church also includes a tower clock which even today shows and strikes the accurate time. The church is for over half a century a proud home of a beautiful organ, one of the biggest in Slovakia, built by Rieger Kloss company from Krnov with its original layout consisting of 38 registers. It was later extended to current 52 full registers plus 3 extensions and 3 apparatus. The organ is a three-manual with pneumatic tracker action and it has 5069 vocal pipes.

Kostol Fatimskej Panny Márie

Za pôsobenia Viktora Kallaya na púchovskej fare postavili v Nimnici kaplnku, ktorú od vyhotovenia projektu v roku 1941 vybudovali za pol druhu roka. Kapacita kaplnky bola 40 osôb a omše sa v nej slúžili iba raz v roku, na sviatok Zoslania Ducha Svätého. V deväťdesiatych rokoch nahradil kaplnku kňazský dom s kaplnkou Fatimskej Panny Márie, ktorého základný kameň posvätil pápež Ján Pavol II. v apríli 1990 počas svojej návštevy Slovenska. Poschodová stavba s vežičkou má okrem priestorov kaplnky tri izby a spoločenskú miestnosť. Symbolom kaplnky je socha Fatimskej Panny Márie, ktorú dopĺňa kríž Krista Kráľa zhotovený rezbárom Jaroslavom Rosinom z Nosíc. Aj Bohostánok a Boží hrob je jeho dielom. Krížová cesta je z vypaľovanej keramiky prilepenej na drevených doštičkách.

Kostol sv. Žofie

Rímskokatolícky Kostol sv. Žofie v Pružine postavený pôvodne v gotickom slohu bol v roku 1759 zväčšený o presbytérium, zvýšený a zaklenutý. Veža bola obnovená v roku 1870 a v rokoch 1860 – 1880 nadstavovaná a upravená v pseudogotickom slohu. Výmalba pochádza z roku 1922 od M. Veslého. Hlavný oltár kostolu darovala v roku 1986 farnosť Zálesí z Českej republiky. Pôvodne to bol oltár sv. Barbory, avšak patrónkou farnosti Pružina je sv. Žofia. Preto vtedajší duchovný správca farnosti dal zhotoviť a vložiť do oltára obraz sv. Žofie s tromi dcérami. Bočný oltár Šaštínskej Panny Márie pochádza z obdobia 1850 – 1860 a v strede je umiestnená staršia socha Šaštínskej Panny Márie z roku 1742. Baroková kazateľnica pochádza zo začiatku 18. storočia a na rečništi sú formou reliéfov vyobrazení Ježiš a evanjelisti.

Church of Fatima Virgin Mary

During function of Viktor Kallay, a chapel was built in Nimnica at Púchovská parish and the chapel was after project completion in 1941 built up in a year and a half time. The capacity of the chapel is 40 people and masses were served in this chapel only once a year - on the feast of Pentecost. The chapel was replaced in the nineties by a priestly house with a chapel of Fatima Virgin Mary which foundation stone was consecrated by Pope Ján Pavol II. in April 1990 during his visit of Slovakia. Storey building with a turret has in addition to chapel premises also three bedrooms and a dayroom. The statue of Fatima Virgin Mary is the symbol of this chapel which is complemented by a Christ's cross made by wood-carver Jaroslav Rosina from Nosice. The sanctuary and the Holy sepulchre is also his work. The Calvary is made of ceramic firing glued on wooden plates.

St. Žofia church

Roman-catholic church of St. Žofia in Pružina that was originally built in a Gothic style in 1759 was extended by presbytery, raised and coved. The tower was renewed in 1870 and in 1860 – 1880 it was extended and modified in Pseudo-Gothic style. The painting comes from 1922 and it was made by M. Veselý. The main altar of the church was donated in 1986 by a parish in Zálesie from the Czech Republic. Originally it was an altar of St. Barbora, however, St. Žofia is the patron of Pružina parish. Therefore, the parish pastor ordered a production and insertion of St. Žofia picture with her three daughters to the altar. The side altar of Šaštínskej Virgin Mary comes from 1850 – 1860 and it has an older statue of Šaštínskej Virgin Mary from 1742 in its centre. The Baroque pulpit comes from the beginning of 18th century and Jesus together with evangelists are pictured on the rostrum in a form of relieves.

KAPLNKY CHAPELS

Kaplnka sv. Heleny

Barokovú kaplnku dal na holom kopci vybudovať v roku 1728 gróf a vtedajší pán Považského hradu Peter Sapári. Kaplnka obklopená prastarými lipami bola postavená ku cti sv. Heleny. V roku 1831 zasiahla Považskú Bystricu cholera, ktorá si vyžiadala množstvo obetí. Na deň Povýšenia svätého kríža v roku 1831 epidémia cholery natrvalo utíchla. Na pamiatku tejto udalosti a ako poďakovanie Bohu sa v kaplnke každoročne 14. septembra slúžila ďakovná bohoslužba. Kaplnka prešla viacerými opravami, no v 20. storočí čelila opakovanému pustošeniu. Od 70. rokov sa stala útočiskom obyvateľov nového sídliska, ktorého architektúra pôsobí spolu s kaplnkou v zaujímavom kontraste. Okrem výstavby sídliska bola plánovaná aj Medzinárodná šesťdňová motocyklová súťaž, čo tiež prispelo k obnove vonkajšieho vzhľadu kaplnky. V 80. rokoch bola kaplnka opäť poškodená, zostali len holé počarbané múry a rozbitá strecha. Situácia sa definitívne zmenila začiatkom 90. rokov vďaka poľským rehoľníkom z rehole Panny Márie Lasaletskej (saletínov) a obetavej práci farníkov. Kaplnku opravili, obnovili a spevnili jej základy. Nebolo však už možné zachrániť pôvodný interiér, lebo celá vnútorná výzdoba okrem sôch sv. Jozefa a sv. Jána Nepomuckého bola úplne zničená.

Kaplnka Božieho srdca Ježišovho

História jediného dreveného kostolíka v Považsko-bystrickom okrese sa začala písať v Ráztokoch priamo pod bukom, pod ktorého listnatou korunou stál kríž. Ku krížu patrilo aj zvon a kým v roku 1870 nepostavili zvoncu, staral sa oň miestny obyvateľ Salaník u seba doma. Po 80 rokoch na mieste zvonice postavili kaplnku, do ktorej umiestnili oltár. Auto-

Chapel of St. Helena

The Baroque chapel was built in 1728 on a bare hill at the order of earl and the then lord of Považský castle – Peter Sapári. The chapel surrounded by ancient lime trees was built to honour St. Helena. In 1831, Považská Bystrica was affected by cholera which had many victims. The disease had died down permanently on a day of Holy Cross raising in 1831. In memory of this event and as an acknowledgement to God, chapel serves a thanksgiving mass every year on the 14th September. The chapel underwent many repairs, but in 20th century it faced repeated devastation. From the 70s, it became a sanctuary of inhabitants of new residential area with an architecture that together with the chapel creates an interesting contrast. In addition to the construction of the residential area, a six-day International motorcycle competition was also planned, which also contributed to the restoration of the external appearance of the chapel. The chapel was once again damaged in the 80s. Only bare defacement walls and a broken roof remained. The situation has changed in the early 90s thanks to the Polish religionists of the Order of Our Lady of La Salette (saletine) and self-sacrificing work of parishioners. The chapel was repaired, renewed and its foundations were strengthened. However, it was not possible to save the original interior because the entire inner decoration, except statues of St. Joseph and St. Ján Nepomucký was destroyed.

Chapel of Divine Heart of Jesus

The history of the only wooden church in Považsko-bystrický region started to be recorded in Ráztok directly under a beech which had a cross placed under its leafy crown. A bell was a part of this cross and until a bell tower was built in 1870, a local resident named Salaník was taking care of this bell at his home. After 80 years, there was a chapel built at the place of the former bell tower and an altar was placed in it. The

rom jej vnútornej maľby je akademický maliar Otto Dolinger. Posledné úpravy kaplnky vykonal v rokoch 2013 – 2014 farár Milan Kováč. Dňa 12. augusta 2016 v skorých ranných hodinách kaplnku zničil požiar, no v súčasnosti sa pripravuje jej znovupostavenie - na obnovu je vyhlásená verejná zbierka, o ktorej sa môžete viac dočítať na stránke obce Horná Mariková www.obechornamarikova.sk v časti Aktuality a správy.

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie

Kaplnku si občania v Záskalí vybudovali za pomoci vtedajšieho vedenia obce počas hlbkej totality, keď bolo zrejmé, že na túto stavbu nie je možné dostať povolenie. Preto bola kaplnka situovaná tak, aby stavbu nebolo vidieť z hlavnej cesty. Stavbu financovali zo zbierok spoluobčanov, ktorí navyše darovali stavebný materiál a bezplatne zapožičali stavebné mechanizmy. Všetky pomocné i odborné práce boli vykonané bez nároku na odmenu. Kaplnka bola tajne vysvätená 6. 12. 1987. Od tohto dátumu sa každoročne v septembri koná v kaplnke svätá omša.

Kaplnka sv. Štefana, kráľa

Na mieste, kde kedysi stával drevený kostolík, postavili v roku 1831 iba zvoničku a kríž. Až v roku 1855 po mnohých snahách a listoch začali v Plevníku stavať kaplnku a zasvätili ju sv. Štefanovi, kráľovi. Pri stavbe pomáhali obyvatelia obcí Plevníka aj Drienového. O postavenie sa z materiálnej stránky pričínili Štefan Zental, zrejme preto jeho meno dostal aj patrón kaplnky. Americkí Slováci z Plevníka a Drienového zakúpili v roku 1925 niekoľkými vrstvami pozlátený kalich a väčší zvon, na ktorého obvode dali odliat nápis: Panna Mária, patrónka Slovenska, oroduj za nás.

Kaplnka pri ZŠ z roku 1993/1678

Kaplnka v časti obce Drienové bola postavená v roku 1993 na mieste pôvodnej kaplnky z roku 1678 a je zasvätená Panne Márii. Na mieste zvalenej kaplnky sa

author of its interior painting was an academic painter named Otto Dolinger. Milán Kováč, a priest, was the last person who made an adjustment of the chapel in 2013 – 2014. The chapel was destroyed on 12th August 2016 in the early morning hours by fire, but its rebuilding is currently being prepared – a public collection was declared for the purposes of its rebuilding, you can find more information on Horná Mariková village website www.obechornamarikova.sk in the part called “Aktuality a správy” (News and reports).

Chapel of Our Lady of Sorrows

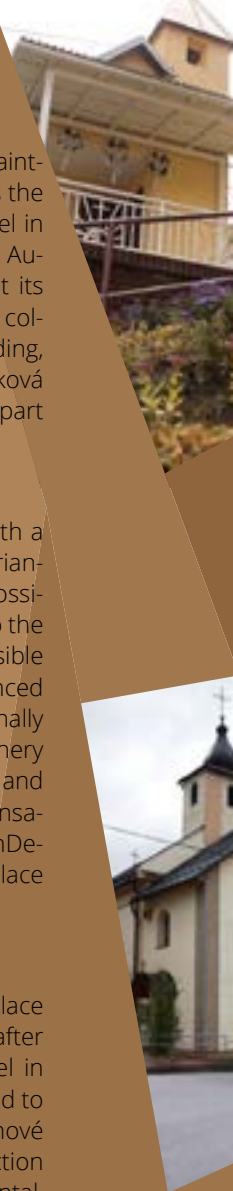
The chapel was built by inhabitants of Záskalie with a help of the then village office during deep totalitarianism even though it was clear that it wouldn't be possible to get permission to construct such building, so the chapel was located in a place, where it wasn't visible from the main road. The construction was financed from the collections of fellow citizens who additionally donated building material and construction machinery which was borrowed free of charge. All assisting and technical works were carried out without compensation. The chapel was secretly consecrated on 6th December 1987. From that date, a holy mass takes place in the chapel every year in September.

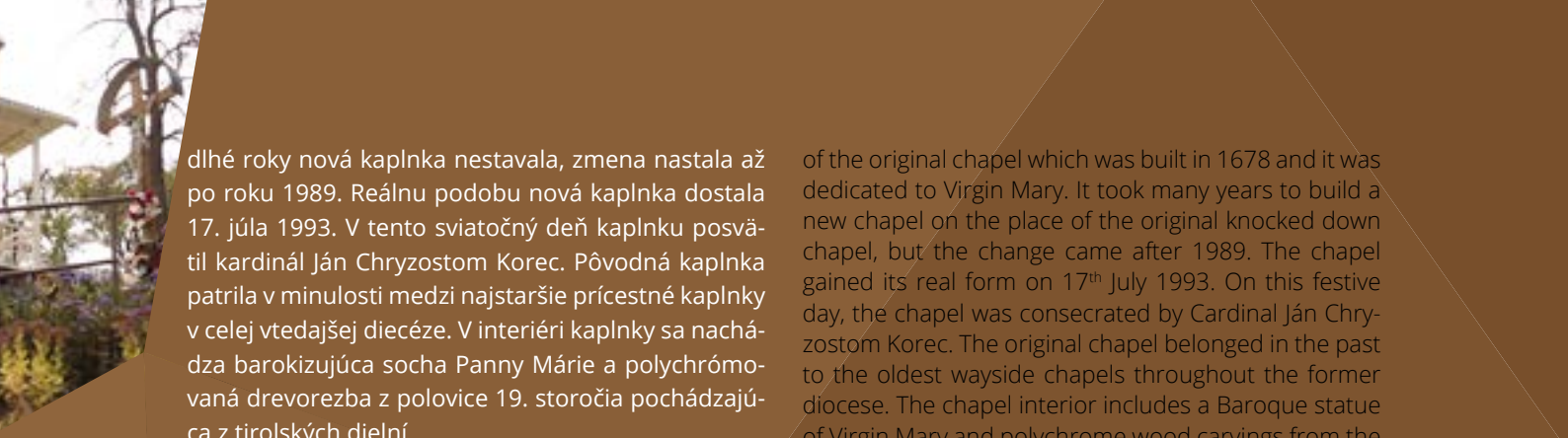
Chapel of St. Štefan, the king

A bell tower and a cross was built in 1831 at the place where a wooden church used to stand. In 1855 after many efforts and letters, a construction of chapel in Plevník was launched and this chapel was dedicated to St. Štefan, the king. Inhabitants of Plevník and Drienové were helping with the construction. The construction of the chapel was materially secured by Štefan Zental, apparently because his name was given also to the patron of the chapel. American Slovaks from Plevník and Drienové bought a several layers gold-plated chalice and a larger bell in 1925 which had inscriptions: Virgin Mary, the patron of Slovakia pray for us, cast on its circumference.

Chapel near the primary school from 1993/1678

The chapel of Drienové was built in 1993 on the place

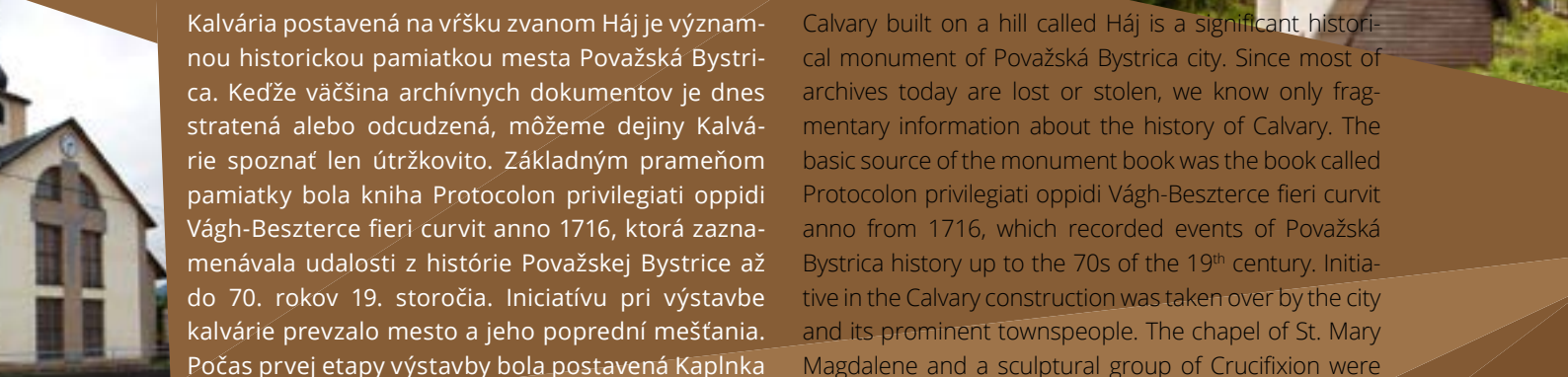

dlhé roky nová kaplnka nestavala, zmena nastala až po roku 1989. Reálnu podobu nová kaplnka dostala 17. júla 1993. V tento sviatočný deň kaplnku posvätil kardinál Ján Chryzostom Korec. Pôvodná kaplnka patrila v minulosti medzi najstaršie prícestné kaplnky v celej vtedajšej diecéze. V interiéri kaplnky sa nachádza barokizujúca socha Panny Márie a polychrómovaná drevorezba z polovice 19. storočia pochádzajúca z tirolských dielní.

KALVÁRIE A ZVONICE

CALVARY AND BELL TOWERS

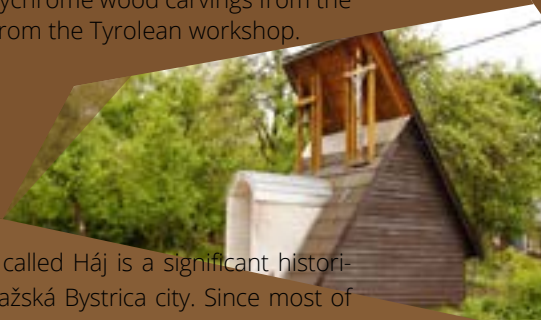
Kalvária

Kalvária postavená na vŕšku zvanom Háj je významnou historickou pamiatkou mesta Považská Bystrica. Keďže väčšina archívnych dokumentov je dnes stratená alebo odcudzená, môžeme dejiny Kalvárie spoznať len útržkovito. Základným prameňom pamiatky bola kniha Protocolon privilegiati oppidi Vágh-Beszterce fieri curvit anno 1716, ktorá zaznamenávala udalosti z histórie Považskej Bystrice až do 70. rokov 19. storočia. Iniciatívu pri výstavbe kalvárie prevzalo mesto a jeho poprední mešťania. Počas prvej etapy výstavby bola postavená Kaplnka sv. Márie Magdalény a súsošie Ukrižovania. Tri kríže súsošia mali latinský kríž s rovným ukončením ramien, na ľavej strane bol ukrižovaný dobrý lotor Dismas a na pravej zlý lotor Desmas. V strede stálo súsošie Krista, sv. Márie Magdalény, Panny Márie a sv. Jána Evanjelistu. V druhej etape boli postavené kaplnky jednotlivých zastavení. V roku 1937 bola na základe údajov z mestskej kroniky kalvária opravená staviteľom R. Juráčkom ml. V päťdesiatych rokoch 20. storočia bola medzi kaplnky zastavení vysadená gaštanová trojradová priama aleja. Druhá polovica 20. storočia priniesla postupnú degradáciu. Od roku 2014 prebiehajú pod vedením mesta

of the original chapel which was built in 1678 and it was dedicated to Virgin Mary. It took many years to build a new chapel on the place of the original knocked down chapel, but the change came after 1989. The chapel gained its real form on 17th July 1993. On this festive day, the chapel was consecrated by Cardinal Ján Chryzostom Korec. The original chapel belonged in the past to the oldest wayside chapels throughout the former diocese. The chapel interior includes a Baroque statue of Virgin Mary and polychrome wood carvings from the 19th century, coming from the Tyrolean workshop.

Calvary

Calvary built on a hill called Háj is a significant historical monument of Považská Bystrica city. Since most of archives today are lost or stolen, we know only fragmentary information about the history of Calvary. The basic source of the monument book was the book called Protocolon privilegiati oppidi Vágh-Beszterce fieri curvit anno from 1716, which recorded events of Považská Bystrica history up to the 70s of the 19th century. Initiative in the Calvary construction was taken over by the city and its prominent townspeople. The chapel of St. Mary Magdalene and a sculptural group of Crucifixion were built during the first phase of the construction. Three crosses of the sculptural group had a Latin cross with straight completion of its arms, on the left side there was crucified a good villain Dismas and on the right side there was crucified a bad villain Desmas. A sculptural group of Jesus, St. Mary Magdalene, Virgin Mary, and St. Ján Evangelist was standing in the middle. Chapels of individual stops were constructed during the second phase of the construction. In 1937, based on data from the municipal chronicles, builder R. Juráčko Jr. repaired the Calvary. In the 50s of the 20th century a chestnut three-row straight alley was set-in between chapels of stops. The second half of the 20th century brought a gradual degradation.

rekonštrukčné práce, v rámci ktorých došlo k obnove kaplnky sv. Márie Magdalény. Realizuje sa obnova jednotlivých zastavení krížovej cesty a pribudnú aj nové chodníky a zeleň tak, aby kalvária mohla slúžiť svojmu pôvodnému účelu.

Kalvária okolo kostola sv. Žofie

Zachovalejšiu kalváriu nájdeme v okolí Kostola sv. Žofie v Pružine, kde je rozmiestnených niekoľko kaplniek krížovej cesty. Kaplnky sú hranolové stavby so stanovou strieškou, nachádza sa v nich sedem obrazov od J. B. Klemensa z roku 1863 a štyri od K. Švestku z obdobia okolo roku 1880.

Stará a nová zvonica na Doline

Dolina sa nachádza v podhorskej časti obce Plevník-Drienové, v malebnom lesnom prostredí. Trvale je osídlená od 18. storočia, do povedomia verejnosti prenikla salašníctvom a záhradníctvom rodiny Zentalových v 19. storočí. V roku 1868 dal Štefan Zental postaviť drevenú zvonicu, do ktorej nechal odliat zvon s uvedením roku postavenia zvonice a jeho mena. Nad zvonnicou bola pôvodne šindľová strieška ihlanovitého tvaru neskôr nahradená strechou plechovou. Jej podoba sa zachovala až doteraz, hoci v roku 2009 od základu vymenili drevenú časť a oplechovanie zvonice. Zvonica sa stala symbolom miestnej časti Dolina a pre jej pôsobivý tvar ju maľovalo niekoľko akademických maliarov.

Na žiadosť starších obyvateľov Doliny bola v roku 2000 postavená ďalšia drevená zvonica, aby sa mohli vo vnútri zvonice napríklad pomodliť za zomrelého či na iný úmysel, a nemuseli ísť až do Plevníka. Drevená zvonica bola postavená bezprostredne pri ceste. Touto stavbou sa v obci aj zo sakrálnej stránky symbolicky uzavrelo druhé tisícročie a privítalo to súčasné.

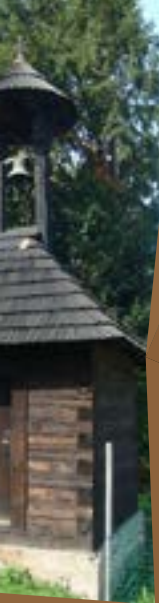
From 2014, reconstruction works which resulted in a renovation of St. Mary Magdalene chapel were carried out under supervision of the city. A renewal of individual stops of the Calvary was realized and new sidewalks and greenery were added so that the Calvary could serve its original purpose.

Calvary around the church of St. Žofia

A better-preserved Calvary can be found in the surrounding of the Church of St. Žofia in Pružina, where several chapels of Calvary are placed. The chapels are prismatic structures with a tent roof, they include seven pictures made by J. B. Klemens from 1863 and four made by K. Švestka from the period around the year of 1880.

Old and new bell tower in Dolina

Dolina is placed in the foothill area of Plevník-Drienové village in a picturesque forest area. It is permanently populated since the 18th century and it penetrated into public awareness by its alpine farming and horticulture of Zental family in the 19th century. Štefan Zental ordered in 1868 the construction of wooden bell tower to which he had placed a casted bell indicating the year of the bell tower construction and his name. The bell tower originally had a shingle roof of pyramidal shape that was later replaced by sheet-metal roof. Its original appearance is preserved till now although the wooden part and sheet-metal covering of the bell tower was entirely replaced in 2009. The bell tower became a symbol of Dolina city district and because of its impressive appearance, several academic painters painted it. On demand of older inhabitants of Dolina, another wooden bell tower was built in 2000 so that they could for example pray inside the bell tower for the deceased or for other intentions, and so they wouldn't have to travel to Plevník. Wooden bell tower was built near the road. This construction has from the sacral point of view and as well from the symbolic point of view closed the second millennium and welcomed the current one.

Zrubová zvonica v Briestennom

Zaujímavá zvonica zrubovej konštrukcie sa nachádza v miestnej časti Pružiny Briestenné. Má štvorcový pôdorys a jednopriestorovú dispozíciu. Obnovená zvonica pôvodne z 19. storočia je od roku 1963 vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku.

Zvonica v Nimnici

Klasická zvonička z poslednej tretiny 18. storočia bola najstaršou pamiatkou Nimnice. Visel v nej zvon od zvonolejára Hoffbauera, čo dokazoval nápis na zvone HOFFBAVER IN WIENN ANNO 1777 GOSSMICT CASPARVS. Od augusta 1993 stojí zvonica na miestnom cintoríne.

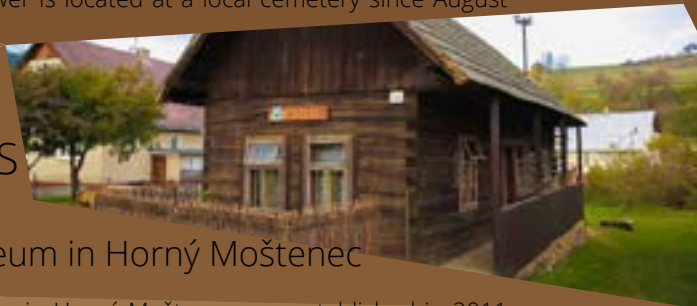
Timbered bell tower in Briestenné

An interesting bell tower of timbered construction is placed in Pružina city district called – Briestenné. It has a square base and monospace disposition. The renewed bell tower coming originally from 19th century was pronounced as National cultural monument since 1963.

Bell tower in Nimnica

The classic bell tower from the last third of the 18th century is the oldest monument in Nimnica. A bell made by a founder of bell sHoffbauer used to hang in this bell tower which is proved by the bell inscription HOFFBAVER IN WIENN ANNO 1777 GOSSMICT CASPARVS. The bell tower is located at a local cemetery since August 1993.

MÚZEÁ A INÉ PAMIATKY MUSEUMS AND OTHER MONUMENTS

Múzeum v Hornom Moštenci

Múzeum v Hornom Moštenci vzniklo v roku 2011 potom, ako sa občania mestskej časti v snahe zachovať kúsok histórie rozhodli zachrániť chátrajúcu drevenicu z roku 1932. Do múzea sa postupne podarilo zozbierať množstvo starých fotografií, listín a vyše 200 exponátov, ktoré návštevníkom približujú históriu, tradície a zvyky predkov tejto mestskej časti. Múzeum sa skladá z troch častí – kuchyne, izby a miestnosti s hospodárskym náradím. Najzaujímavejšiu časť drevenice predstavuje izba, v ktorej môžeme vidieť rozličné náradie využívané pri prácach na poli, v domácnosti, ale aj pri výkone rôznych remesiel. Zúčastniť sa môžeme nielen prehliadky múzea s odborným výkladom, ale aj na aktivitách, ktoré sa tu pravidelne konajú, napr. driapačky, fašiangy, starodávna vianočná večera, pletenie korbáčov či maľovanie kraslíc.

Museum in Horný Moštenec

Museum in Horný Moštenec was established in 2011 after inhabitants of the city district, in their effort to preserve a part of the history, decided to save the dilapidating cottage from 1932. The museum gradually gathered many old photographs, documents and more than 200 exhibits which provide information about the history, traditions, and customs of the city district ancestors. The museum consists of three parts – kitchen, living room and room with farming tools. The most interesting part of the cottage is a room where we can see various tools used when working in the field, at home, but also during the performance of different crafts. We can participate not only in the museum presentation with professional commentary, but also in activities that are regularly held, for example: “scratching”, carnival, ancient Christmas dinner, whips knitting or painting of Easter eggs.

Súkromné múzeum archeológie, numizmatiky a ľudových remesiel

Súkromné múzeum nadšenca Ladislava Janecha v Považskej Teplej pozostáva z troch miestností zobrazujúcich exponáty, ktoré zbiera od roku 1988. V múzeu sa nám naskytne pohľad na archeologické nálezy, minerály, mince a rôzne platidlá od doby starého Ríma až po súčasnosť, ale aj výrobky starých remesiel, rozličné nástroje, s ktorými sa pracovalo i dorábalo živobytie, časti odevov a podobne. Múzeum do roku 2012 navštívilo viac ako štyritisíc návštevníkov z pätnástich krajín sveta, najďalej z Japonska, Kanady, USA, Sýrie či Namíbie, o čom svedčia i zápisy v knihe návštev. Často sa tu pristavia žiaci základných i stredných škôl, študenti histórie, ale aj iní návštevníci so záujmom o históriu.

Vila v Považskej Teplej

Vilu na rázcestí v Považskej Teplej dala v roku 1874 postaviť barónka Popperová. Prvý tam býval barónkin sekretár Havais. Po parcelizácii mala o vilu záujem obec, ale pozemkový úrad dal prednosť županovi Trenčianskej župy Dr. Jozefovi Minárikovi, bývalému lekárovi z Veľkej Bytče. V rokoch 1922 – 1923 vo vile býval aj jeho spolužiak a priateľ Martin Kukučín, ktorý sa po prvej svetovej vojne usadil na Slovensku – jeho pobyt pripomína aj pamätná tabuľa. V roku 1942 vilu dostal Július Rajman, spolu s manželkou vilu užívali až do ich smrti. Neobývanú vilu kúpil až v roku 1993 Milan Veštečík, ktorý prerobil a opravil koniareň, zhotovil prístrešky na koče, upravil park, zhotovil fontánku a nové kamenné oplotenie, a vo vile otvoril reštauráciu. Mal v pláne vozíť hostí na kočoch do Manínskej tiesňavy, no v zime mu snehová nádielka polámala prístrešky na koče. Vila ostala prázdna až do roku 2002, kedy získala nového majiteľa.

Private museum of archaeology, numismatics, and folk crafts

The private museum of Ladislav Janech from Považská Teplá consists of three rooms presenting exhibits which he gathered from 1998. The museum provides us with a presentation of archaeological finds, minerals, coins, and other means of payment from the time of Ancient Rome till today, but also with products of old crafts, a variety of tools used to make livelihood, parts of clothes, etc. The museum has been visited by more than four thousand visitors from fifteen different countries of the world since 2012. The visitors coming from the furthest countries were from Japan, Canada, USA, Syria, or Namibia which is proved by their messages left in the book of visitors. Students of primary or secondary school, students of history and other visitors interested in history often visit this place.

Villa in Považská Teplá

Villa located on the crossroad in Považská Teplá was built in 1874 on demand of baroness Popper. The first person who lived there was her secretary named Havais. After parcelling out was completed, the village was interested in getting this villa to its ownership, but the land office gave priority to a governor of Trenčín county – Dr. Jozef Minárik, former doctor from Veľká Bytča. In the years 1922 - 1923 the villa had been a home of his classmate and friend Martin Kukučín who after World War I settled in Slovakia - a memorial plaque also reminds us of the stay. Július Raiman was the owner of this villa in 1942 and together with his wife they lived here till their deaths. Uninhabited villa was bought in 1993 by Milan Veštečík who reconstructed and repaired the stable, fabricated shelters for carriages, rearranged the park, built a fountain and the new stone fence, and opened a restaurant in the villa. His plan was to carry the visitors on carriages to Manínska gorge, but the great deal of snow broken his shelters. The villa remained empty till 2002 where it gained new owner.

Vila rodiny Milchovcov

Budova v centre mesta z roku 1900 bola pôvodne vilou bryndziarskej rodiny Milchovcov, neskôr budovu adaptovali na mestskú knižnicu. Najstarší známy dokument o existencii obecnej verejnej knižnice je Výkaz o založení knižničnej rady národnosti slovenskej z 21. mája 1925 a Dotazník o zákonitých príspevkoch obcí na verejné knižnice. V roku 1986 sa po viacerých úpravách premiestnilo do suterénu okresnej knižnice oddelenie pre deti a mládež aj novootvorené hudobné oddelenie a v roku 1987 tu bola otvorená i videopožičovňa. Od 1. 7. 1996 sa knižnica stala súčasťou Považského kultúrneho centra a premenovala sa na Považskú knižnicu. V roku 2000 bola budova Považskej knižnice vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku.

Budova bývalej základnej školy vo Vrchteplí

Ide o zaujímavú drevenú stavbu horského charakteru, ktorá bola postavená v roku 1929 priamo v srdci obce Vrchteplá. Prvý rok sa v nej učilo 47 žiakov, časom však museli školu zatvoriť pre nedostatok žiakov. V budove bola v roku 1979 zriadená Pamätná izba SNP a v súčasnosti sa tu nachádza aj knižnica a evanjelická modlitebňa.

Izba ľudových tradícií v Papradne

Myšlienka vznikla ešte v roku 1989, keď sa rušila pôvodná izba tradícií, no svetlo sveta uzrela až v decembri roku 2014, kedy bola slávnostne otvorená. Izba je využívaná počas vyučovania predmetu Regionálna výchova a pri rôznych príležitostiach, akými sú napríklad výstava fotografií počas Ondrejovských hodov, pri oslave výročia školy a podobne.

Villa of Milchov family

The building from 1900 in the city centre was originally a villa of Milchov family who were producers of bryndza cheese and later the building was changed to a municipal library. The oldest known document about the existence of a municipal public library is a statement about the establishment of the library board of Slovak nationality on 21st May 1925 a Questionnaire about legitimate municipal contributions to public libraries. In 1986, after several modifications a department for children and youth was transferred to the district library basement as well as a newly opened music department and a video shop was opened here in 1987. From the 1st July 1996, the library became a part of current cultural centre of Považie and it changed its name to Považská library. The building of the city library was pronounced a national cultural monument in 2000.

Building of former primary school in Vrchteplá

It is an interesting wooden structure of mountain character, which was built in 1929 right in the heart of Vrchteplá. During the first year, there were 47 students, however, in the course of time they had to close the school for the lack of students. A memorial room of Slovak national uprising was established in this building in 1979 and currently it is a home to a library and evangelical chapel.

Room of folk traditions in Papradno

The idea came in 1989 when the original room of folk was cancelled, but it wasn't established until December 2014 when its opening ceremony took place. The room is used for the purposes of Regional education subject and during other events such as exhibitions of photographs during Ondrejovské feast, celebration of the school anniversary, etc.

Pamätná izba a Park Dominika Tatarku

Pamätná izba zriadená v areáli základnej školy v Plevníku-Drienovom dokumentuje život a dielo tohto spisovateľa a disidenta, ktorý každý spoločenský zlom pocítil „na vlastnej koži“. Expozíciu tvorí 12 vitrín, kde sa prostredníctvom fotografií, novinových článkov, rôznych dokumentov a rukopisov môžeme oboznámiť s Tatarkovým súkromným i verejným životom. Z osobnej korešpondencie autora sa dozvieme o jeho literárnych začiatkoch i osobných súženiach. Interiér pamätnej izby vhodne dopĺňajú grafiky Vladimíra Kompánka. Pri príležitosti otvorenia pamätnej izby bola odhalená aj busta Dominika Tatarku v blízkosti školy, kde vznikol aj park pod jeho menom. Pamätník odhalil osobne jeho dlhoročný priateľ Václav Havel.

Pamätná izba a busta Štefana Závodníka

Expozíciu múzea v Pružine tvorí pamätná izba Štefana Závodníka a izba národných tradícií. Izbu zriadilo a otvorilo Miestne kultúrne stredisko v Pružine pri príležitosti 180. výročia narodenia Štefana Závodníka. Situovaná je v základnej škole, ktorá tiež nesie jeho meno. Vidieť tu môžeme kópie rukopisov publicistiky, fotografií a množstvo korešpondencie, prevažne z najplodnejšieho obdobia jeho života. Česť pamiatky tohto významného kňaza, slovenského národovca a buditeľa umocňuje bronzová busta umiestnená v parku pred kultúrnym domom.

Pamätná tabuľa Antona Kardoša

Obec Pružina venovala pamätnú tabuľu aj jej významnému starostovi, predsedovi Revolučného národného výboru, Antonovi Kardošovi (1914 – 1945), ktorý bol zastrelený fašistami za neuposlušnosť rozkazu. Za statočnosť bol in memoriam vyznamenaný vojnovým krížom a pamätnou medailou.

Memorial Room and Park of Dominik Tatarka

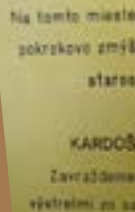
The memorial room which was established in the area of primary school in Plevník-Drienové illustrates life and work of this writer and dissident who had first-hand experiences with all social turns. The exposition consists of 12 displays which provide us information about Tatarka's private and public life through photographs, articles, various documents, and manuscripts. The personal correspondence lets us know about the author's literary beginnings and personal sufferings. The interior of the memorial room is appropriately refilled by graphics of Vladimír Kompánka. On the occasion of the memorial room opening, a bust of Dominik Tatarka was revealed near the school, where the park was created under his name. The memorial was revealed by his long-time friend Václav Havel.

Memorial Room and bust of Štefan Závodník

The exposition of the museum in Pružín is represented by the memorial room of Štefan Závodník and a room of national traditions. The room was established and opened by Local Community Centre in Pružín on the occasion of 180th birth anniversary of Štefan Závodník. It is located in the primary school bearing his name. Here we can see copies of journalism manuscripts, photographs, and amount of correspondence, mostly from the prolific period of his life. Honour to this important priest, Slovak nationalist and revivalist is enhanced by a bronze bust placed in the park in front of the cultural centre.

Memorial plaque of Anton Kardoš

Pružina village dedicated a memorial plaque to its most significant mayor, a chairman of the Revolutionary National Committee - Anton Kardoš (1914 - 1945), who was shot by fascists for disobeying their orders. For his bravery, he was honoured in memoriam by a war cross and a commemorative medal.

Socha sv. Jána Nepomuckého

Socha sv. Jána Nepomuckého stojí v Považskej Teplí, v časti Zálužie, a od roku 1815 a patrí k najstarším stavebným pamiatkam v obci. Túto sochu, rovnako ako iné pamiatky, poznačil zub času. Pútala pozornosť nielen domácich, ale aj zahraničných turistov, ktorí navštevujú Manínsku tiesňavu, a vyvolávala v nich myšlienky a otázky, prečo sa pamiatka necháva chátrať. To bol jeden z podnetov, ktorý prinútil miestnych ľudí konať a k ich snahe prispeli aj sponzori z miestnej časti Zálužie. Zafixovali podstavec sochy, vybudovali prístrešok a maliar Dušan Cigánik dodal soche ten správny nádych.

Pomník padlým partizánom

Dominantou obce Vrchteplá je pomník padlým partizánom nad dedinou na kopci Hôrka. Stojí na mieste, kde po oslobodení roku 1945 pochovali partizánov, ktorí vo Vrchteplí a okolitých horách zahynuli počas SNP. Na mieste ich posledného odpočinku sa najmä v dni výročia SNP stretávajú bývalí účastníci partizánskych bojov, ale aj ľudia, ktorí si chcú uctiť pamiatku hrdinov protifašistického odboja.

Dvojkriž na vrchu Malý Manín

Klub slovenských turistov v Plevníku-Drienovom bol iniciátorom postavenia kríža na vrchu Malý Manín. Sedemmetrový kríž je osadený na skale v nadmorskej výške približne 800 metrov, kde ho osadili v auguste 2004 pri príležitosti 650. výročia prvej písomnej zmienky o obci Plevník.

Statue of St. Ján Nepomucký

The statue of St. Ján Nepomucký is standing in Považská Teplá part called Zálužie and from 1815 it belongs among the oldest building memorials of the village. This statue, as well as other monuments, was marked by the ravages of time. It attracted attention of not only native but also of foreign tourists who visit Manínska gorge and it arouses ideas and questions asking why the monument was left to decay. It was one of the impulses which persuaded people to start acting and donors from the local district Zálužie also contributed to their effort. They fixed the pedestal of the statue, built a shelter and a painter - Dušan Cigánik gave the statue just the right touch.

Monument to fallen partisans

The monument dedicated to fallen partisans is located above the village on a hill called Hôrka and it is the dominant of Vrchteplá village. It is located on a place where partisans who died in the surrounding hills during the Slovak national uprising were buried after the liberation in 1945. Former participants of guerrilla fighting meet together with people who want to honour the memory of heroes of anti-fascist resistance at their final resting place mainly on days of the Slovak national uprising anniversary.

Double-cross on Small Manín hill

The club of Slovak tourists in Plevník-Drienové was the initiator of the cross construction on Small Manín hill. Seven-metre-high cross is mounted on a rock at the altitude of about 800 meters above sea level, where it was mounted in August 2004 to mark the 650th anniversary of the first written mention of Plevník village.

bol dňa 3.1.1945 zastrelený
služobní a národné uvedomelý
za obce PRUŽINY
ANTON nar. 1.1.1914
previesť príslušní 55
šampela a vojenskej pištole

KONTAKTY

Oblasťná organizácia cestovného ruchu
Región Horné Považie

✉ Centrum 16/21, 017 01 Považská Bystrica
☎ +421 908 826 035
@ oocr.hornepovazie@gmail.com
🌐 www.hornepovazie.sk

Turistická informačná kancelária

✉ Centrum 16/21, 017 01 Považská Bystrica
☎ +421 42/432 65 45
☎ +421 917 450 666
@ info.tikpb@px.sk
🌐 www.pxcentrumpb.sk

CONTACTS

Horné Považie Tourist Association

✉ Centrum 16/21, 017 01 Považská Bystrica
☎ +421 908 826 035
@ oocr.hornepovazie@gmail.com
🌐 www.hornepovazie.sk

Tourist Information Office

✉ Centrum 16/21, 017 01 Považská Bystrica
☎ +421 42/432 65 45
☎ +421 917 450 666
@ info.tikpb@px.sk
🌐 www.pxcentrumpb.sk

